

gyakorlatából. Érdekes, hogy több dolgozat, miként már említettük, a világháborúval kapcsolatos. A könyv IV. része fejteti a latin oktatás feladatait a gimnázium egyes fokain, illetőleg osztályaiban, továbbá a frankfurti tantervet követő intézetekben, a reálgimnáziumokban és a leányközépiskolákban. Bevezetül még a reáliskolák rendkívüli latin oktatásáról is szól, melyet egy 1918-ban kiadott rendelet szabályoz, illetőleg vizsgálattal betetöz. Cramer könyve mindenestre figyelemreméltó jelensége az újabb methodikai irodalomnak. Legkiemelkedőbb tulajdonsága az erős nemzeti vonás. Mindenképen németeket akar nevelni a latin oktatás eszközeivel is. Az olvasmányból is az érdeklő legjobban, ami a germán világgal kapcsolatos: Caesar Bellum Gallicum, Tacitus Germaniája és egyéb munkáinak a germánokra vonatkozó helyei. A latinból való fordítással is a német nyelvi képzést kívánja szolgálni. A latinra való fordítások tárgyául is német történelemmel kapcsolatos témákat ajánl. Egészben véve Cramer könyve nem igen halad valami új ösvényeken. Nagybárá eklektikus jellegű, különféle álláspontokat összeegyeztető és meglehetősen szabadságot enged a tanárnak methodikai eljárás dolgában. De erős munkát vár tőle és azt kívánja, hogy az iskolai közös foglalkozásban, ne pedig a tanuló házi készülésében keresse az oktatás sikerének biztosítékait. A beható grammatikai tanítás követelése egészen a legfelső fokig mind nagyobb elmélyedéssel és a tudományos okfejtés folytonos erősbödésével szintén egyik jellemző vonása Cramer könyvének, ez azonban bizonyára az újabb porosz tanterveknek és az egész német pedagógiai közvélemény reakciójának is egyik következménye. A fölmerülő kérdésekre vonatkozólag egyébként a szerző saját fejtegetésein kívül számos idézet és gazdag, de a methodikai irodalomnak csak német termékeire kiterjedő bibliográfia jól tájékoztatják az olvasót.

Waldapfel János.

Rudolf Lehmann: Die pädagogische Bewegung der Gegenwart. Ihre Ursprünge und ihr Charakter. (Philosophische Reihe 43. Band.) München, 1922. (141 l.)

A jelenben küzdő pedagógiai irányok közt jól tájékoztat Lehmann kis könyve, mely nem törekszik, mint Herget ismert kétkötetes műve, az egyes jelenségek tüzetes leírására, hanem inkább az uralkodó szempontokat fedi fel, melyek a sok egyes jelenséget belső kapcsolatba hozzák. Lehmann három ilyen főszempontot jelöl meg. Ezek: a mindenoldalú nevelés jelszava az intellektualizmussal szemben, az individualisztikus és szociális irányok eltérése, végül a demokratikus nevelés követelése, mely az iskolák külső szervezetével akarja az egész nemzet egységes művelését biztosítani. A művecske folyamán különösen a második és harmadik szempont során jutnak szóhoz Ellen Key, Gurlitt, Berthold Ottó, az ifjúsági mozgalmak, majd F. W. Foerster, Kerschensteiner, a munkaiskola, a művészeti nevelés kérdése, végül pedig az egységes iskola és a tehetségesek iskolája, a tanítóképzés és a „határozott reformerek“ (P. Östreich stb.). Lehmannak nem sikerül ugyan mindenütt a szerteágazó

törekvések összefüggését megállapítani, de józan ítélete a bonyolultabb jelenségekre is magyarázó fényt vet és nem engedí magát a még oly hangos jelszavaktól sem megtántorítani.

Szelényi Ödön.

Geist der Erziehung. Pädagogik auf philosophischer Grundlage. Von Jonas Cohn. Leipzig und Berlin, 1919. (381 l.)

Ebben a könyvben egy gazdag léleknek, mélyenjáró gondolkodónak és finomtollú írónak nagybecsű megnyilatkozását találjuk. A szerző nem mindennapi módon egyesíti művében örök értékeknek filozófiai mérlegelését a maga kora és nemzete szükségleteinek megértő méltánylásával. Jól ismeri a pedagógiai gondolkodás mestereit Platontól napjainkig, de amellett sokban új és eredeti. A könyv súlyos tartalmáról alig adhatunk képet abban a néhány sorban, mellyel rendelkezünk. Gondolatait a bevezetésen kívül négy részben adja elő a szerző. Az elsőben szól a nevelés céljáról, a másodikban a növendékről, a harmadikban a nevelő egyenekről és nevelő közösségekről és a negyedikben a nevelés lényeges oldalairól. A nevelés általános célja szerinte: a növendék képzése ama históriai kultúrközösségek autonóm tagjává, amelyekhez tartozni fog. Ez általános célmeghatározást kiegészíti aztán a mai kor, a (német) nemzeti élet és a jövődöntő hivatás (életpálya) követelményeinek elemzése. Igen jelentékenyek a második rész megjegyzései a gyermek- és ifjúkornak saját, nemcsak a jövő szempontjából való értékéről, valamint a harmadik rész fejtegetései a nevelő és tanító hivatásáról, hatásáról és főtulajdonságairól. A nevelés lényeges oldalait abban látja a szerző, hogy a nevelés beleilleszti az egyént erkölcsiségének képzése útján a közösségbe, teljesítőképességének gyarapításával használhatóvá teszi a közösség munkája részére és lelke telítettségének fejlesztésével arról gondoskodik, hogy áthassa a közösség élete. Az utóbbi feladaton belül helyét foglal az eszthetikai és vallásos nevelés is. Ezeknek tárgyalása a könyv legszebb részletei közé tartozik, miként oly filozófustól, ki már régebben kitűnt — egyebek mellett — eszthetikai és vallásfilozófiai írásaival, várható is volt. A könyv nem könnyű olvasmány. Némi keresettség a terminológiában és túlesiszoltság az előadásban még fokozzák a nehézséget.

Waldappel János.

Konrad Brandenberger: Didaktik des mathematisch-naturwissenschaftlichen Unterrichts. Zürich, Schulthess, 1920. (128 l.)

A zürichi egyetemen és műegyetemen 1913 óta rendszeresen gondoskodnak arról, hogy a középiskolai tanárok legkiválóbbjai előadásokat és gyakorlatokat tartsanak a tanárjelöltek számára. Az előttünk levő könyv a mennyiségtani és természet-tudományi szakosztályon végzett értékes tevékenységről ad számot; szerzője a korán elhunyt Brandenberger, a svájci tudós pedagógusoknak egyik legismertebb képviselője volt. Rendkívül haszonnal forgathatjuk e munkát, melyben az újabb reformtörekvések teljes mértékben érvényesülnek. A könyv három részre oszlik. Az első rész (8—36. l.) nagy pontossággal egybeállítja a tanítás lélektani és logikai alapelveit; a második rész (37—119. l.) az általános didaktikának alkalmazását nyújtja